

ARKEOLOGISK UTREDNING

PM 2021:3451

PM ANGÅENDE ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 2 INOM
LÄMNING L2014:1611, FASTIGHET TÄBY KYRKBY 2:21,
TÄBY SOCKEN OCH KOMMUN, STOCKHOLMS LÄN

TOVE BJÖRK

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Täby kyrka klockstapel från 1763. Foto från sydväst.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

Terrängkartan: Lantmäteriet (CC0)

© Arkeologikonsult 2021

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.

Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

PM ANGÅENDE ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 2 INOM
LÄMNING L2014:1611, FASTIGHET TÄBY KYRKBY 2:21,
TÄBY SOCKEN OCH KOMMUN, STOCKHOLMS LÄN

Administrativa uppgifter

Uppdragsgivare: Länsstyrelsen i Stockholm

Länsstyrelsens dnr: 431-70357-2020

Länsstyrelsens beslutsdatum: 2020-12-02

Arkeologikonsults projektnr: 3451

Uppdrags-nr KMR: 202001614

Län: Stockholm

Socken och kommun: Täby

Fastighet: Täby kyrkby 2:21

Projektledare: Tove Björk

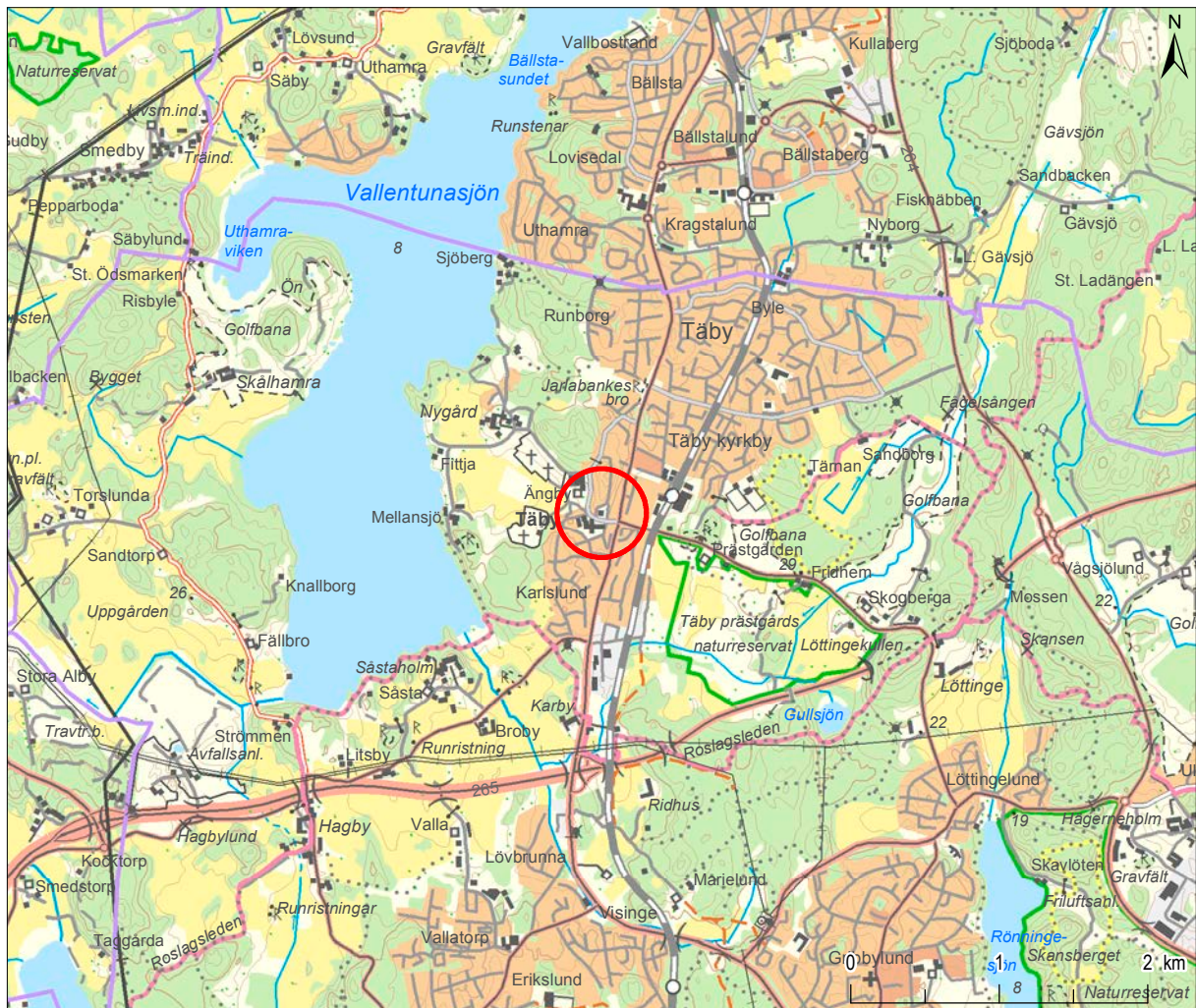
Layout: Ida Söderström

Utförandetid fältarbete: 2020-12-15

Koordinatsystem: SWEREF99 TM

Höjdsystem: RH2000

Fynd: Inga fynd tillvaratogs.

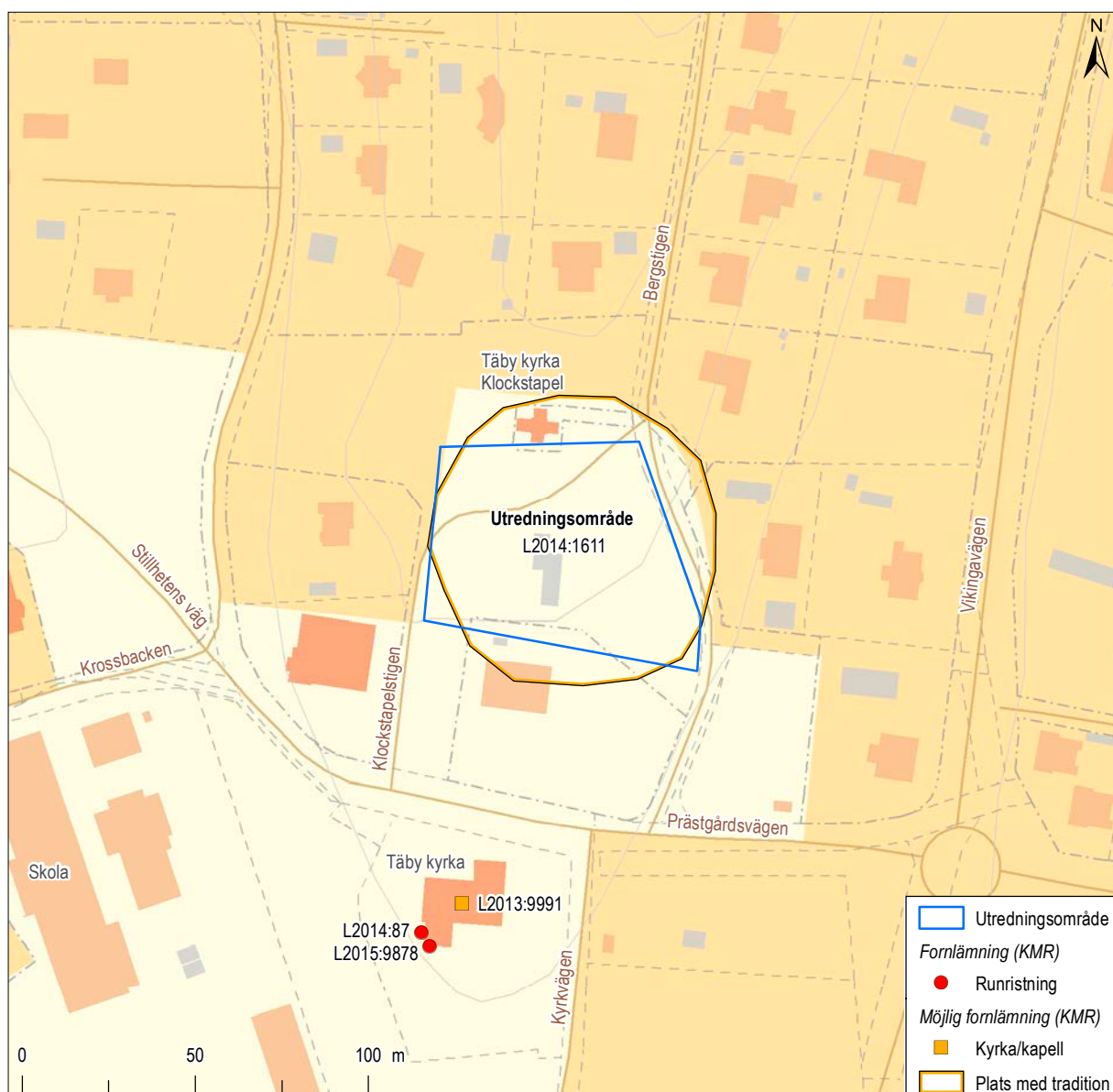
Figur 1. Platsen för den arkeologiska utredningen i Täby kyrkby. Mot bakgrund av Terrängkartan, skala 1:50 000.

Inledning

Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län (Ls dnr 431-70357-2020) genomfört en arkeologisk utredning etapp 2 inom lämning L2014:1611, en möjlig fornlämning i form av plats med tradition. Anledning till utredning är att Täby kommun planerar att rusta ett parkområde samt bygga ut en lekplats strax norr om Täby kyrka. Syftet med utredningen var att ta reda på om fornlämningar kunde komma att beröras av det planerade arbetsföretaget. Resultatet ska utgöra underlag för företagarens fortsatta planering.

Undersökningsområde

Enligt Kulturmiljöregistret (KMR) utgör lämning L2014:1611, en möjlig fornlämning i form av plats med tradition (figur 2). Undersökningsområdet är beläget på en bergshöjd, på vilken bland annat Täby kyrka klockstapel från 1763 står. Det berörda parkområdet kallas passande för klockstapelparken och rymmer också två platser med uteparkmöbler, en lekplats, rabatter och en grusad parkväg. Längst i söder ligger Kyrkbacken förskola, vars byggnad från 1931 tidigare utgjorde ett ålderdomshem.

Figur 2. Utredningsområdet och närliggande lämningar enligt Kulturmiljöregistret (KMR). Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2000.

Tidigare har i Klockareparken stått en villa med tillhörande villaträdgård som kan ses på historiska flygfoton tagna mellan 1955–1967 (Eniro).

Inom utredningsområdet, mellan Täby kyrka och klockstapel låg tidigare Täby kyrkbys fattigstuga från 1847, en röd stuga i två våningar. När ålderdomshemmet byggdes intill fattigstugan kom den gamla röda stugan att anses som ful och revs strax därefter.

Området för utredningen är inte undersökt tidigare, men enligt kyrkoherdesonen Carl Magnus Brandelius ska området hysa 171 personer som avled under åren 1710–1711 när en stor pestepidemi drabbade Sverige (Brandelius 1965). De avlidna ska ha blivit begravda i stora högar vid ”Klackarebacken”, som av översättare Herbert Adolfsson tolkats som platsen för dagens klockstapel (Brandelius 1965).

Undersökningsområdet omnämns av Brandelius även som ”Walborgsmäso-berget” där valborgsmäsoeldar ska ha tänts under 1700-talet. ”Walborgsmäso-Berget, så kallat på grund av ungdomens vidskepliga sed att här på valborgsmäsoafton tända bål, en sed som ännu ej bortlagts”. De stora högarna ska ha varit fortsatt synliga vid början av 1800-talets när kyrkoherde Claes Justelius beskriver området (Justelius 1970).

Utförande

Fältarbetet utfördes av en arkeolog under en dag i december 2020. Innan fältarbetet inleddes utfördes en översiktlig kart- och arkivstudie över undersökningsområdet där Kulturmiljöregistret (KMR) och Lantmäteriets historiska kartmaterial granskades.

Figur 3. Schakt 1. Foto från norr.

Sammantaget upptogs fem sökschakt (figur 3) i anslutning till de platser där Täby kommun planerar ingrepp i marken för upprustning av klockstapelns parken.

Samtliga schakt beskrevs och mättes in med RTK-GPS. Efter avslutad utredning lämnades schakten öppna då Täby kommun avsåg återkomma till platsen för fortsatt planeringsarbete.

Resultat

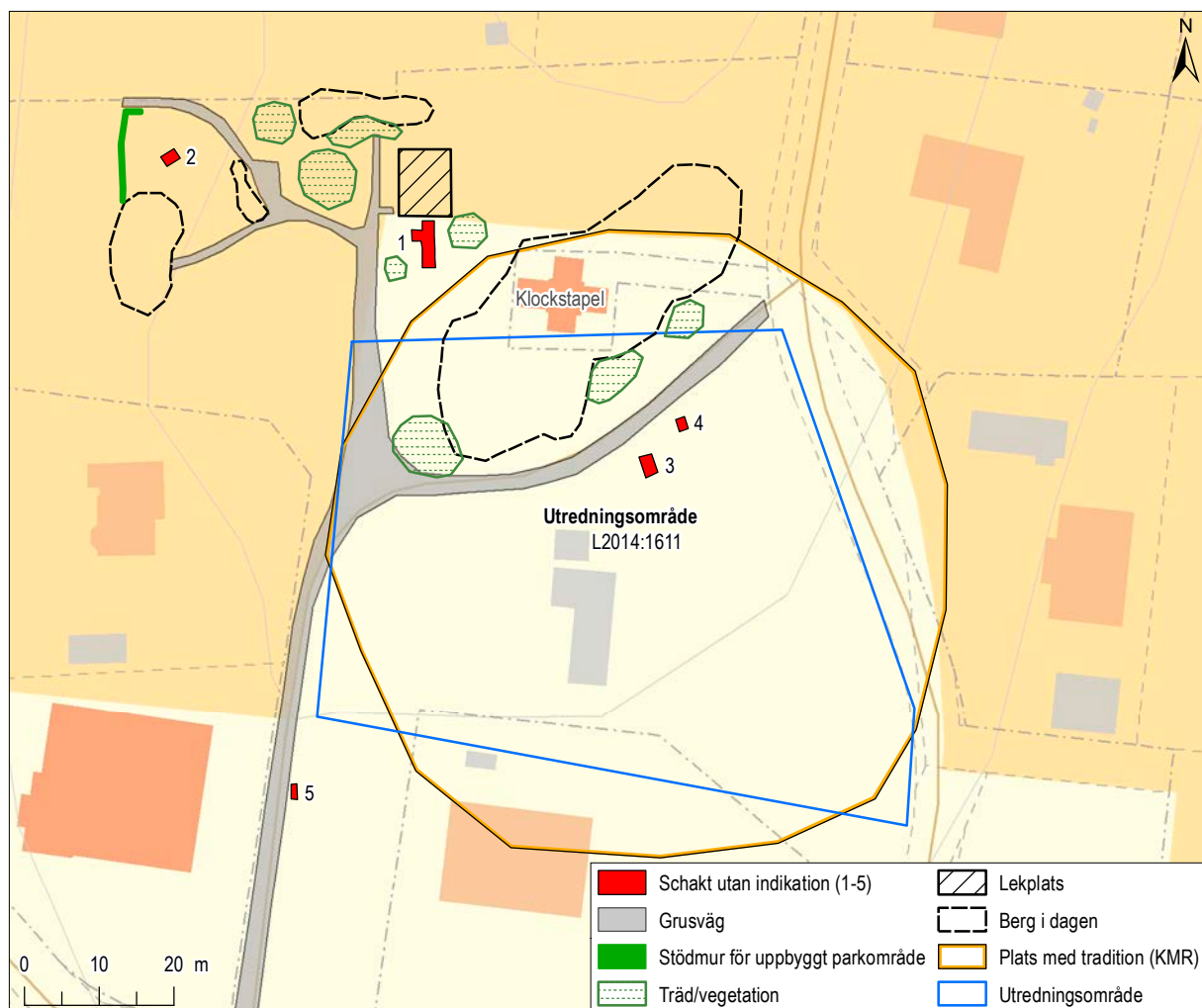
Sammanlagt grävdes fem sökschakt inom utredningsområdet (figur 4 och 5). Genomgående bestod underlaget under gräsmattan av matjord och därunder av påfört material så som sand, grus, sten och emellanåt raseringsmassor. Raseringsmassorna innehöll tegel, betong, glas och järnskrot. Raserings-

massorna i schakt 1 är sannolikt spår efter den villa som stod på platsen för den nuvarande lekplatsen.

Inga fynd eller anläggningar av antikvariskt intresse påträffades vid den arkeologiska utredningen. De högar som nämns i det äldre skriftliga materialet kunde inte konstateras inom området.

Schakt-nr	Typ	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	Schakt utan indikation	6 x 2	1,2	Gräs. Matjord 0,1 m. Sten, grus och sand 1,1 m. Innehöll glas, porslin och järnskrot. Undergrund: Berg.
2	Schakt utan indikation	1,6 x 1,3	0,6	Gräs: Matjord 0,15–0,2 m. Undergrund: Grå lera 0,4 m.
3	Schakt utan indikation	2,7 x 1,7	1,1	Gräs: Matjord 0,5–0,1 m. Grus och sand 1,0 m. Innehöll tegelkross, glas och järnskrot.
4	Schakt utan indikation	1,7 x 1,3	0,7	Gräs. Matjord 0,1 m. Sten, sand och tegel 0,6 m. Innehöll glas.
5	Schakt utan indikation	1,5 x 0,5	0,6	Gräs. Matjord 0,05 m. Påförd sand, 0,5 m.

Figur 4. Tabell över schakten.

Figur 5. Schakt 1–5 upptogs i anslutning till de platser där parkupprustningen planerats som utbyggnad av befintlig lekplats, rabatter och pergolas. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:1000.

Referenser

Litteratur

BRANDELIUS, C M. 1965 (1786). *Beskrivning av Täby socken i Roslagen*. I Täby på 1700-talet. Översättning Herbert Adolfsson. Täby hembygdsförenings skriftserie nr 7. Stockholm.

JUSTELIUS, C. 1970 (1813). *Beskrifning öfver Täby 1813*. Täby hembygdsförenings skriftserie nr 9. Jakobsberg.

Arkiv och register

KULTURMILJÖREGISTRET (KMR)
Riksantikvarieämbetet

Övrig källa

ENIRO
Sök i kartan/Historiska flygfoton
Sökord: Täby kyrka
Sökdatum: 2021-01-18
<https://kartor.eniro.se/>

ARKEOLOGISK UTREDNING

PM 2021:3451